

die uitging van het gebruik van aarde, waarin al vier jaar lang producerende stammetjes hadden gestaan. Bij de Bundelzwam trad dan ruim 40% oogstreduktie op en bij de Oesterzwam ongeveer 30%. Verondersteld werd dat via het mycelium stofwisselingsprodukten naar de aarde worden weggevoerd, die toxisch zouden werken op de verdere ongestoorde myceliumgroei. Dit werd aannemelijk gemaakt door na 4 jaar een aantal stammetjes in nieuwe aarde te zetten en ook een stel gewoon te laten staan. Inderdaad verloren de staanblijvers in de daaropvolgende twee jaar voor 37% hun producerend vermogen. De verplaatste blokken in de verse aarde bleven gedurende die tijd allemaal in produktie.

Er is dus nog werk genoeg aan de winkel om na te gaan hoe de teelt van houtpaddestoelen verder vervolmaakt zou kunnen worden. Ook in Japan is nog op verschillende terreinen onderzoek gaande.

Literatuur:

Gramsz, G. (1979). Einfluss der Beeterde auf Freilandtrug und Kulturmethode einiger holzbewohnender Speisepilze. Der Champignon 215: 13-22.

BOEKBESPREKINGEN

R.M. Dähncke & S.M. Dähncke (1979) - 700 Pilze in Farbfotos. Uitg.: A.T. Verlag, Aarau (Zwitserland), 686 pag., 700 kleurenfoto's, formaat 22,5 x 16 cm. Prijs gebonden SFr. 68.-.

De verschijning van dit paddestoelenboek met kleurenfoto's van Rose Marie Dähncke mag zeker voor de amateurmycoloog een belangrijke gebeurtenis worden genoemd. Voor een relatief zeer lage prijs kan hij hiermee de beschikking krijgen over een 700 groten-deels goede tot zeer goede kleurenfoto's van paddestoelen.

Langzaam maar zeker zijn de grote "klassieke" plaatwerken financieel geheel buiten het bereik van de amateur gekomen en kan hij deze alleen nog konsulteren in de enkele bibliotheken die dit soort boeken bezitten. De behoefte aan goede gekleurde afbeeldin-

gen voor de toetsing van eigen vondsten neemt echter eerder toe dan af. De vele eenvoudige paddestoelenboekjes die de markt overstromen kunnen daarin niet voorzien, daar zij altijd weer met *Amanita muscaria* beginnen en vrijwel geen kritische soorten afbeelden.

Gelukkig begint nu de perfektionering van de kleurenfotografie ook voor de mycologen vruchten af te werpen in de vorm van betaalbare boeken met veel foto's, ook van bijzondere soorten. De vijf boekjes van A. Marchand, de twee, weldra drie van Cetto en het houtpaddestoelenboek van Jahn (zie bespreking Coolia 22/3) zijn daarvan de beste voorbeelden, met het laatste als kwalitatieve topper.

Het boek van de Dähnckes is een waardig lid van deze serie van fotoboeken die een wezenlijke mycologische bijdrage leveren. De kleurenfoto's van Dähncke beslaan doorgaans 2/3 van de pagina en hebben voor $\pm$ 85% betrekking op plaatjeszwammen en boleten. De overige 15% betreft wat *Polyporus*-soorten en een aantal *Gastromyceten*, *Aphylllophorales* en *Discomyceten*.

De meeste afbeeldingen zijn laboratoriumopnamen met een goed uitgekende belichting. Heel wat platen behoren tot de beste die er ooit van de betreffende soorten zijn gepubliceerd. Hierbij valt wel op dat de fotografe met de grotere paddestoelen betere resultaten bereikte dan met de kleine. De *Russula*'s, melkzwammen en grotere gordijnzwammen zijn in 't algemeen zeer goed afgebeeld, maar bijv. de *Mycena*'s komen er heel wat minder goed af, ook al omdat de opstelling soms hinderlijk slordig is.

Jammer dat er in zo'n voortreffelijke serie foto's toch weer een aantal is opgenomen die niet erg voldoen, deels omdat het gefotografeerde materiaal niet mooi was (bijv. p. 54, *Boletus radicans*; p. 82, *Omphalotus*; p. 113, *Hygrophorus pratensis*), deels door slechte belichting (bijv. p. 317, *Lepiota rhacodes*), deels door te sterke kleurzeem (bijv. p. 48, *Boletus erythropus*; p. 49, *B. luridus*; p. 124, *Hygrocybe coccinea*) en deels om onbekende redenen (bijv. p. 103, *Hygrophorus olivaceo-albus*, te weinig olijfgrijs, andere soort?; p. 125, *Hygrocybe miniata*, glimmend (!), te nat gemaakt of andere soort?; p. 159, *Tricholoma flavobrunneum*, sterk afwijkende kleur, andere soort?). Weglating van ca. 50 van de minst geslaagde foto's zou het boek in waarde hebben doen stijgen.

De begeleidende tekst van de platen is beknopt gehouden en geeft wat aanvullende informatie, waarbij ook sporematen en chemische kleurreacties. Het is meestal niet duidelijk hoe de teksten tot stand zijn gekomen. De paar opgaven van sporematen die ik vergeleek, zijn dezelfde als in de flora van Moser. Ook is meestal niet aangegeven wie verantwoordelijk is voor de determinaties, en daarmee blijft er een mate van onzekerheid over de betrouwbaarheid van de namen, vooral in moeilijke groepen als bijv.

Cortinarius. Eigenlijk zouden van alle gefotografeerde kollekties gedroogde exemplaren bewaard moeten worden voor eventuele controle achteraf, maar dat schijnt nog steeds teveel gevraagd.

Na deze wat kritische kanttekeningen mag echter geen negatieve indruk over dit boek ontstaan. Er staan zoveel uitstekende afbeeldingen in, dat het van harte kan worden aanbevolen.

C. Bas

Jahn, H., - Pilze rundum. Ein Taschenbuch zum Bestimmen und Nachschlagen von rund 500 einheimischen Pilzarten. 355 pp. met 235 zwart-wit tekeningen en 8 pp. met in totaal 61 gekleurde afbeeldingen. Herdruk O. Koeltz Science Publishers. Koenigstein, W. Duitsland. Prijs DM 35.-.

De eerste druk van dit populaire paddestoelenboek is in 1949 verschenen maar intussen al vele jaren uitverkocht. Het boek was een goede gids voor beginners maar ook gevorderde mycologen raadpleegden graag de goede beschrijvingen en vooral ook de vele tekstgedeelten waarin de schrijver beknopt maar in de voor hem karakteristieke vertelstijl vele interessante gegevens verwerkte over voorkomen, verwisselingskansen, eetbaarheid etc. Sleutels maken de determinatie mogelijk van ongeveer 500 soorten uit alle groepen van makrofungi. Hierin schuilt natuurlijk de beperktheid van het boek, en de overeenkomst met de meeste andere populaire paddestoelenboeken. Opzet en uitwerking zijn echter zodanig dat ook de herdruk zeker weer op belangstelling in brede kring zal kunnen rekenen. Het is daarom te betreuren dat de schrijver niet in de gelegenheid is gesteld om deze herdruk zelf up to date te maken. De herdruk kwam tegen de zin van de schrijver tot stand en de heruitgever heeft hem alleen via een kort voorwoord de gelegenheid gegeven om op een aantal achterhaalde zaken betreffende nomenklatuur, indeling, oekologie en giftigheid te wijzen. Slechts bij uitzondering bleek het mogelijk de tekst ook daadwerkelijk aan te passen door er enkele woorden aan toe te voegen.

Een gemiste kans dus om een op zich uitstekend boek, dat zich terecht een eigen plaats had verworven bij de tijd te brengen.

H.A.v.d. Aa

W. Gams - Het systeem van de fungi; tabel voor de hoofdgroepen en verwijzing naar de determinatie-werken. Wetenschappelijke mededelingen van de Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging nr. 136. 1979; 115 pp. en talrijke zwart-wit tekeningen. Prijs f 9,90 voor leden K.N.N.V. en N.M.V., te bestellen bij Bureau K.N.N.V., 1718 BJ Hoogwoud; niet-leden f 11,00.

In de serie wetenschappelijke mededelingen van de K.N.N.V. zijn intussen reeds 6 mycologische deeltjes verschenen. Naast een (onlangs herdrukte) sleutel tot de geslachten van de Agaricales (34) waren dat monografietjes over Geoglossaceae (52), Pezizales (69 en 80), Truffels (88) en Clavaroiden Fungi (113). Enkele andere kleine monografieën staan nog op stapel. Als algemene inleiding tot deze serie deeltjes met meer gespecialiseerde onderwerpen zullen twee mededelingen verschijnen die resp. handelen over methoden van onderzoek en morfologie, en over het systeem, in de vorm van determineertabellen. Van deze twee geheel op elkaar afgestemde deeltjes is het laatstgenoemde nu verschenen. Het is een beknopt maar volledig overzicht van het hele schimmeldrijk volgens moderne inzichten, zoals dat, althans in onze taal, al sinds lang niet meer voorhanden was. De schrijver heeft zich vooral laten leiden door het systeem van Ainsworth en medewerkers, dat via de Dictionary of fungi en het grote werk The fungi een grote invloed heeft en de soms afwijkende opvattingen van von Arx. Bij de slijmzwammen is Nannenga-Bremekamp gevolgd. Het resultaat is een alleszins aanvaardbare indeling die terecht aan nog te instabiele modernismen voorbij is gegaan.

Het boekje begint met een tabel tot de afdelingen en klassen, voornamelijk gebaseerd op principiële morfologische kenmerken. Daarna volgen hulptabellen voor planteparasieten en voor fungi met vruchtlichamen (makrofungi), beide met vooral veel niet-principiële kenmerken. Ze beslaan overigens maar een beperkt aantal groepen, die later in de algemene tabellen weer terugkomen in meer systematisch verband. Na een overzicht van de systematiek volgt dan het hoofddeel van deze mededeling: de tabellen naar de onderklassen, orden en families. Al naar de behoefte zijn bepaalde stappen soms overgeslagen of nadere verfijningen aangebracht. Aan het eind van elke sleutel worden de belangrijkste families nog eens kort gekarakteriseerd en enkele belangrijke geslachten of soorten genoemd, soms met -uiteraard zeer beknopt- nog enkele biologische bijzonderheden.

Van alle behandelde taksa wordt de meer specialistische literatuur genoemd. Deze verwijzing, al in de ondertitel genoemd, is een essentieel onderdeel van de gekozen opzet. Na een algemene

bibliografie volgt dan ook een lijst van meer dan 400 titels van boeken en tijdschriftartikelen die nadere determinatie van alle schimmelgroepen mogelijk moet maken. Een dergelijk uitvoerig overzicht van de taksonomische schimmelliteratuur was in een nederlandse publikatie nog nooit gegeven. Het is overigens de vraag hoe breed het publiek is dat daar ook metterdaad aan toe zal komen. Een groot deel van de geciteerde literatuur is maar op één of twee plaatsen in Nederland aanwezig en beslist onbruikbaar voor een ongeoeffende. Wie echter een min of meer volledig overzicht van het schimmelryk wil hebben, ontkomt niet aan dit bezwaar, dat natuurlijk ook kleeft aan de in de tabellen gebezigde terminologie, die bovendien vaak per groep zeer verschillend specifiek is. Wel bieden talrijke duidelijke tekeningen die in de tekst zijn verwerkt de helpende hand, maar het sukses bij de brede groep waarvoor deze mededeling bedoeld is kan pas goed komen vast te staan als ook het andere deel over methoden en terminologie beschikbaar komt.

H.A.v.d. Aa

G.T. Cole en R.A. Samson - Patterns of development in conidial fungi. Uitg. Pitman, Londen, 1979. 190 pag., rijk geïllustreerd. Gebonden £ 29,75.

Dit prachtig uitgevoerde boek lijkt op het eerste gezicht een plaatwerk. Het staat vol met foto's van goede tot meestal uitstekende kwaliteit, voor het merendeel elektronen-mikroskopische opnamen, maar ook veel mikrofoto's. Daarnaast bevat het nog een groot aantal diagrammen en tekeningen. Bij nader inzien blijkt ook de tekst, die in een nogal kleine letter is gezet, ongedacht veel informatie te bevatten.

De opzet van dit boek is om in woord en beeld een zo volledig mogelijk overzicht te geven van de voorkomende vormen van ongeslachtelijke sporen (konidiën), zoals die in de ascomyceten en basidiomyceten worden aangetroffen (er is ook nog een aanhangsel over Mucorales). De auteurs doen dit grondig. Van ieder basistype, dat zij onderscheiden, wordt de ontwikkeling besproken aan de hand van diagrammen en ultra-dunne doorsneden, waarbij ze zich op subcellulair niveau begeven. De variatie binnen de hoofdgroepen wordt dan behandeld aan de hand van scanning-foto's, tekeningen en time lapse fotografie (hierbij is een zich ontwikkelende konidiëndrager met ruime tussenpozen gefotografeerd). Ook de literatuur wordt gedegen besproken, getuige de ongeveer 500 voornamelijk recente referenties.

Voor de gemiddelde amateur zullen de behandelde schimmels

voor het overgrote deel onbekend zijn. De teksten zijn niet alleen in het engels, maar ook kompakt, vol vaktermen en moeilijk toegankelijk. De reden, dat dit boek toch in Coolia besproken wordt is, dat men alleen al door de illustraties een goede indruk kan krijgen van deze toch belangrijke groep van schimmels, terwijl de uitvoering zo artistiek is, dat dit boek in de boekenkast ook op de plank van Escher en van der Elsen niet uit de toon valt.

J.A. Stalpers

R.G. Wasson, A. Hofman and C.A.P. Ruck - The road to Eleusis. Unveiling the secrets of the mysteries. Harcourt Brace Jovanovich. New York and London, 1978 126 pp.

De ethnomycologie, de wetenschap die zich bezighoudt met de rol van schimmels (in de ruimste zin van het woord) in de geschiedenis, heeft in Coolia nog nauwelijks aandacht gekregen. Toch wordt deze tak van de ethnobotanie in toenemende mate beoefend, vooral door de huidige belangstelling voor hallucinogene paddestoelen.

Het boek van Wasson en medewerkers is het vierde in de serie "Ethnomycological Studies" en beschrijft in 6 hoofdstukken historische maar ook enkele chemische en farmacologische feiten en achtergronden van hallucinogene schimmels. Er wordt tevens diepgaand ingegaan op de geheimen van Eleusis, de godsdienstige riten in de Griekse Oudheid ter ere van Demeter, een vruchtbaarheids-godin. Diegenen die zich willen informeren over de historische achtergronden van de hallucinogene schimmels vinden in deze publikatie beslist veel interessante gegevens.

De laatste jaren zijn er vele boekjes over het verzamelen, determineren en kweken van hallucinogene paddestoelen verschenen. De meeste boekjes zijn in de USA uitgegeven en beginnen nu ook in Europa bekend te worden. Een aantal van deze publikaties zijn van slechte kwaliteit, maar uit de grote sortering zijn er twee de moeite waard om genoemd te worden:

S.H. Pollock - Magic Mushroom Cultivation. - Herbal Medicine Research Foundation 1977, 64 pp.

B. Harris - Growing Wild Mushrooms - A complete guide to cultivating edible and hallucinogenic mushrooms. Wingbow Press, 1978, 88 pp.

Bovenstaande boekjes zijn in Nederland moeilijk verkrijgbaar. SOMA, Korte Kamperstraat 19 te Zwolle heeft zich echter gespecialiseerd in de import van deze boekjes.

R.A. Samson